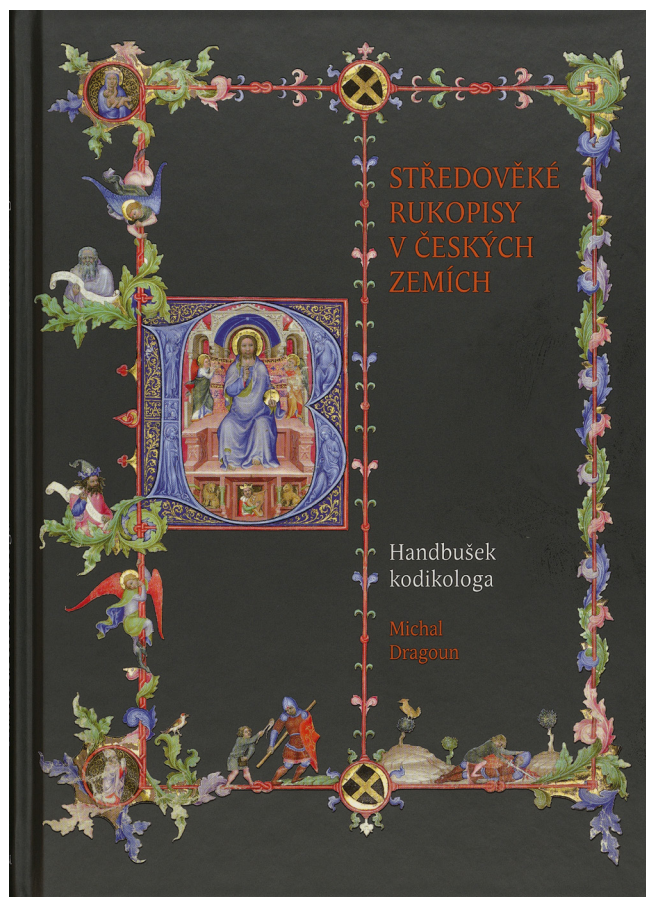

DRAGOUN, Michal. *Středověké rukopisy v českých zemích. Handbušek kodikologa*. Praha: Scriptorium, 2018. ISBN 978-80-88013-75-4.

než praktické provedení katalogizace. Kniha je určena především studentům a novým badatelům a jedním z jejích hlavních cílů je šetřit čas při počáteční orientaci v množství odborné literatury, přičemž se zaměřuje na typický český středověký materiál a jeho specifika.

Handbušek se obsahově zaměřuje na rukopisy 13.–15. století, vynechává období starší a jen okrajově zmiňuje období mladší. Pouze stručně se věnuje psacím látkám, jejich přípravě, inkoustům, barvám apod., odvolává se na množství jiné odborné literatury na toto téma, což je v menším rozporu s avizovaným cílem knihy být soběstačnou příručkou, která shrnuje veškeré základní poznatky potřebné pro popis rukopisu.

Za úvodem následují stručné dějiny knihoven s rukopisnými fondy, kterým je věnována přibližně pětina rozsahu knihy. Jsou zde shrnuty mezníky v českých dějinách, které měly význam pro tyto knihovny (ku příkladu založení Karlovy Univerzity, období husitství a podobně). Zatímco praktická část *Handbušku* je orientována na vrcholný středověk, dějiny knihoven alespoň stručně zmiňují i osudy rukopisů v pozdější době. Kapitola je zároveň členěná na tematické podkapitoly věnované pramenům, způsobům získávání knih, množství dochovaných rukopisů, institucionálním knihovnám, soukromým knihovnám a rukopisným knihám v novověku. Kromě přehledů zmiňujících osudy knihoven jak v celkovém všeobecném vývoji, tak i u konkrétních institucí jsou nastíněny problémy s dochováním pramenů a následnou rekonstrukcí podoby rukopisných fondů, protože pro studium rukopisů nejsou důležité jen samotné rukopisy, ale i jiné prameny, ku příkladu dobové katalogy a inventáře, které pomáhají odhalit existenci rukopisů zaniklých. Přesto, že by se tyto kapitoly daly určitě napsat obsírněji, je přínosné, že text je psán stručně, a zároveň uvádí všechny potřebné informace.

Zbytek knihy přináší návod na sestavení popisu rukopisu po formální i obsahové stránce. Čtenář zde nalezne konkrétní rady, na co se při popisu rukopisu zaměřit a jak získané informace dále interpretovat. Autor si klade za cíl vytvořit průvodce zpracování popisu středověkých rukopisů, ale zdůrazňuje, že jej lze využít i pro interpretaci již existujících katalogů. Způsob popisu vychází ze *Zásad*, které ale rozvádí o doplňující praktické informace, které pomohou méně zkušenému badateli katalog sestavit. Fyzický popis rukopisů je členěn na podkapitoly věnující se tématům v posloupnosti,

Středověkým rukopisům a jejich katalogizaci se věnuje řada publikací, přesto doposud v literatuře chyběl podrobnější návod, jak katalogový popis rukopisu správně sestavit. *Zásady*¹ sice přináší stále platný popis postupu katalogizace, pro nezkušeného studenta však postrádají jasné instrukce, kde příslušné informace hledat v samotném rukopisu a jak je interpretovat, samotná výuka na univerzitách je naopak zaměřena spíše na teorii a nevěnuje se přímo praktickému sestavení katalogového popisu rukopisů. Právě sjednotit tyto praktické rady i formální náležitosti v jediné publikaci si za cíl vytyčil autor knihy Michal Dragoun.

V úvodní kapitole se autor věnuje kromě jiného i problému výuky na univerzitách, kde se v rámci kodikologie klade důraz spíše na teoretické znalosti (seznam knihoven s rukopisnými fondy, vývoj knihy, dělení liturgických knih apod.)

¹ PRAŽÁK, Jiří – HOFFMANN, František – KEJŘ, Jiří – ZACHOVÁ, Irena. *Zásady popisu rukopisů*. *Sborník Národního muzea Praze, řada C – Literární historie* 28, 1983, č. 3, s. 49–95. (Dostupné online z: <https://www.mua.cas.cz/cs/zasady-popisu-rukopisu-a-dalsi-teoreticke-prace-463>).

v jaké se objevují v katalogovém heslu. Začíná informacemi patřícími do záhlaví, pokračuje formou, materiálem, filigrány, skladbou rukopisu, psací plochou, způsoby značení stran (foliace, paginace, živá záhlaví), poškozením, písmem, výzdobou, notací a vazbou, končí případnými zlomky v rukopisu. Všechna témata s výjimkou rozeznávání psací látky jsou dostatečně podrobně vysvětlena, přičemž text zůstává velice čtivým.

Za fyzickým popisem následuje stať o vlastnických záznamech a velice stručně je zmíněna literatura, která má být v katalogovém hesle uvedena, jestliže k danému rukopisu existuje.

Obsahový popis rukopisu je rovněž rozdělen na podkapitoly, tentokrát již členěné tematicky podle rozebíraných jevů. Způsob řazení informací v katalogu je nastíněn již v úvodu kapitoly. Pozornost je věnována způsobům přepisů rukopisných textů určených jazykem záznamů a jejich typem (verše, Bible, kazatelská literatura, liturgické rukopisy, filozofie, právo atd.). V této stati autor přináší bohaté odkazy na příslušnou literaturu a zejména databáze věnu-

jící se dané problematice, např. *Manuscripta Mediaevalia*² či *Manuscriptorium*,³ nebo soupisy incipitů a kolofónů.⁴ *Handbušek* je zakončen modelovým popisem a anglickým souhrnem.

Celý text je doprovázen početnými obrázky, které pomáhají čtenáři s vizualizací probíraného tématu. Místy je již na začátku odkaz na obrázek, který je umístěn až později v knize, na konci před věcným rejstříkem je ale možné najít seznam obrazových příloh i s čísly stran, který toto vyhledávání značně ulehčuje. Práce Michala Dragouna je vítanou příručkou pro začínající badatele, zpracování je čtivé a přehledné, obsahově i vizuálně je kniha zpracována celkově velice vydařeně.

Jana Srnková

Masarykova univerzita

Ústav pomocných věd historických a archivnictví

Arne Nováka 1

602 00 Brno

² *Manuscripta Mediaevalia* [online]. Deutsche Forschungsgemeinschaft. [Cit. 16. 7. 2020]. Dostupné z: www.manuscripta-mediaevalia.de

³ *Manuscriptorium – Digital Library of Written Cultural Heritage* [online]. Národní knihovna ČR. [Cit. 16. 7. 2020]. Dostupné z: www.manuscriptorium.com

⁴ Z vícero vyjmenovaných alespoň SCHMELLER, A. G. – MEYER, G. (edd.). *Initia operum scriptorum Latinorum medii potissimum aevi ex codicibus manuscriptoris et libris impressis alphabetice digessit B. Hauréau*. Turnhout: Brepols, 1973.